

Bilim ve Aklın
Aydınlığında

eğitim

Dosya: ÖĞRETMEN YETERLİKLERİ

- İnsan Kaynağının Geliştirilmesi Sürecinde Mevlânâ
- Öğretmen Yeterlikleri ve Meslekî Gelişim
- “Okuma Kültürü ve Uygulama Sorunları” Toplantısı

Söyleşi: KEREM ALTUN
Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürü

YIL: 5 SAYI: 58 ARALIK 2004

editörden...

2004 yılının son sayısıyla karşınızdayız.

Her son aynı zamanda yeni bir başlangıç heyecanını da içinde barındırıyor. Ve her yeni başlangıç yaşadıklarımıza ve yaptıklarımıza ilişkin yeni bir değerlendirme ihtiyacını doğuruyor.

Bir yıl boyunca eğitime, sanata ve kültüre ilişkin birçok konuda hazırladığımız dosya, özel sayı ve gerçekleştirdiğimiz söyleşiler ve sizlerden gelen yazı, şiir, deneme, öykü vb.edebî ürünlerle dergimizi zenginleştirerek sizlerin beğenisine sunduk.

Yıl boyunca telefonla, elektronik posta ile ve mektup yazarak dergimizle ilgili takdir duygularınızı bizlerle paylaştınız. Sizlerin ilgi, beğeni ve takdir duyguları bizleri daha da güçlendirdi; iyi ve doğru şeyler yapma arzumuzu artırdı.

Dergimizin hemen her sayısında belli konularda hazırladığımız dosyalara 2004 yılında da devam ettik ve *Eğitimde Teknoloji Dönemi*, *Cemil Kavukçu*, *Çocuk*, *Yeni Öğretim Programları* konulu dosyaları muhtelif sayılarda, sizlere sunduk. Hazırladığımız dosya içeriklerini oluştururken ülkemizin eğitim uygulamaları ve sorunlarının konuşulması, tartışılması yanında ülkemizin sanat ve kültür birikiminin de yansıtılmasına özen gösterdik. Bu düşünce ve yaklaşımla çocuklar için yazan şair *Gökhan Akççek*, televizyon programcısı *Tayfun Talipoğlu*, günümüz öykü ve romancılarından *Cemil Kavukçu*, *Sevinç Çokum*, *Selim Ileri* ile eserleri ve sanatları bağlamında, eğitimle ilgili hazırladığımız dosyalarda kurumsal birikimi yansıtmak ve eğitim kamu oyunun beklentilerine ve sorularına cevap vermek bakımından Eğitim Teknolojileri Genel Müdürü *Doç. Dr. Nizami Aktürk*, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı *Prof. Dr. Ziya Selçuk* ve Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürü *Kerem Altun*'la konuları bağlamında söyleşiler yaptık.

Kasım ayında ise oldukça kapsamlı bir özel sayı hazırladık. *Popüler Kültür ve Gençlik* adlı bu özel sayı için sizlerden çok olumlu tepkiler aldık. Bu vesileyle mektup, telefon ve e-posta yoluyla bizlere ulaşarak özel sayı hakkındaki duygularını paylaşan okurlarımızın hepsine teşekkür etmek istiyoruz.

Bu sayıda yine ülkemizin önemli bir eğitim sorununu gündemimize taşıdık ve *'Öğretmen Yeterlikleri'* konulu bir dosya hazırladık. Konuyla ilgili olarak çalışmaların seyri ve gelinen noktaya ilgili Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürü *Kerem Altun* ile bir söyleşi gerçekleştirdik. Bu dosyanın da ilginizi çekeceğini umuyoruz.

2005 yılında da aynı heyecanla daha güzel ve daha nitelikli sayılarda buluşmak umuduyla.

Ali Karaçalı

 eğitim	Aylık Eğitim Dergisi	YIL : 5 SAYI : 58 ARALIK 2004	ISSN-1302-5600
SAHİBİ Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK Millî Eğitim Bakanı	Yayın Kurulu Ethem BARAN Hakkı USLU Şaban ÖZÜDOĞRU Dinçer EŞİTGIN Çağrı GÜREL Turgut BAĞRIAÇIK Celal ASLAN	Abone / Dağıtım Ayşe GÖNÜLDAŞ Tel: (0312) 212 81 45 / 124	Dizgi/Düzeltili Döndü DÜZGÜN
Genel Yayın Yönetmeni Şadi KESKİN Yayımlar Dairesi Başkan V.	Sayfa Düzeni Hakkı USLU	Baskı Devlet Kitapları Müdürlüğü	Yönetim Merkezi Yayımlar Dairesi Başkanlığı Teknikokullar/ANKARA http://yayim.meb.gov.tr e-mail: baae@meb.gov.tr Tel: (0 312) 212 81 48 - 213 65 12 Fax: (0 312) 212 81 48
Yazı İşleri Müdürü ALİ KARAÇALI (akaracali@meb.gov.tr)	İletişim / Koordinasyon Dinçer EŞİTGIN		

Gönderilen eser ve çalışmalar yayımlansın veya yayımlanmasın, iade edilmez. Yazıların içeriğinden yazarları sorumludur. Yayın Kurulu yazılar üzerinde değişiklik yapabilir. "Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim" adı anılmadan alıntı yapılamaz. Millî Eğitim Bakanlığı Yayımlar Dairesi Başkanlığının 18.06.2003 tarih ve 4676 sayılı oluru ile basılmıştır.
Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları : 3999
Sürelî Yayınlar Dizisi : 188

Dergimizin yıllık abone bedelî kurumlar için 12.000.000 TL, öğretmen ve öğrenciler için 9.000.000 TL'dir. Abone bedelinin Ziraat Bankası Şehremini-Istanbul şubesindeki Devlet Kitapları Döner Sermayesi Müdürlüğü'nün 130978 numaralı hesabına yatırılarak makbuzun ve açık adresin Yayımlar Dairesi Başkanlığı Teknikokullar - ANKARA adresine gönderilmesi gerekmektedir.

İÇİNDEKİLER

Karikatür • Hakkı USLU | 4 |

Ateşin Kehaneti • Hayrettin ORHANOĞLU | 5 |

İyi Huylu - Sulusepken • Çağrı GÜREL | 5 |

Döş Defteri-1 • Tayyip ATMACA | 6 |

Yankı - Gitme • Servet ERTEKİNOĞLU | 6 |

Kızak • Ethem BARAN | 7 |

İnsan Kaynağının Geliştirilmesi Sürecinde Mevlânâ Analizi • Emel TERZİOĞLU | 12 |

Efendim • İbrahim DEMİRCİ | 19 |

DOSYA

Kerem Altun İle Söyleşi • Ali KARAÇALI | 20 |

Öğretmen Yeterliği Taslağında Yer Alan Yeterlik Alanları | 27 |

Öğretmen Yeterlikleri ve Meslekî Gelişim • S. Sadi SEFEROĞLU | 40 |

Öğretmen Yeterlikleri Üzerine Bazı Düşünceler • Recep ÖZKAN | 46 |

ARALIK 2004

- |50| M. YILMAZ-P. KÖSEOĞLU-C. GERÇEK-H. SORAN • Öğretmen Öz-Yeterlik Inancı
- |55| Ayşe ÇAKIR İLHAN • 21. Yüzyılda Öğretmen Yeterlikleri
- |58| Ali Ekber ŞAHİN • Öğretmen Yeterliklerinin Belirlenmesi
- |63| Vedat AKTEPE • Öğretmenlerin Öğrencilerini Tanıma Yeterliği
- |67| Ersin ÖZARSLAN • Çaresiz
- |67| Bahadır ÖKSÜZ • Doğum Günü
- |68| Gökhan AKÇİÇEK • Öğretmenim Gidiyor
- |68| Hüseyin KAYA • Yitik Yol
- |68| Erdal NOYAN • Tutuklu
- |69| Mehmet Ali SÜNGER • Yalnızlığın "Dayanılmaz Hafifliği"
- |71| Eğitim Gündemi

ÖĞRETMEN YETERLİKLERİ VE MESLEKİ GELİŞİM

SÜLEYMAN SADİ SEFEROĞLU*

Giriş

Bir toplum olarak ilerleyebilmek ve gelişmiş ülkelerdeki refah düzeyine erişebilmek için okullarda iyi bir eğitimin veriliyor olması gerektiği bilinen bir gerçektir. Ancak okullarda iyi bir eğitimin verilebilmesi, yani öğrencilerin başarılı olabilmeleri için okuldaki öğretimin niteliğinin yükseltilmesi gereklidir. Okullardaki başarı grafiği de nitelikli öğretmenler olmadan önemli düzeyde yükseltilemez. Başka bir ifadeyle, iyi öğrencilere sahip olunabilmesi için iyi öğretmenlere ihtiyaç vardır (Özyar, 2003; Seferoğlu, 2003). Öğretmenlerin de öğretmen yetiştiren kurumlarda yetiştirildikleri düşünüldüğünde bu kurumlara büyük sorumluluklar düşmektedir (Okçabol, 2000; Türkoğlu, 1991). Ancak öğretmenlerin istenilen nitelikte olabilmeleri de birtakım standartların olmasına bağlıdır. Bu standardı sağlayacak yollardan birisi öğretmen yeterlikleridir.

Öğretmenler ve öğretmenlik mesleğindeki nitelik konusu sadece Türkiye’de değil dünyanın pek çok ülkesinde çok sık gündeme gelen bir konudur. Öğretmenlik mesleği ve bu mesleği yürüten profesyonellerin mesleğin gereklerini yerine getirişleriyle ilgili düzenlemeler Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan beri üzerinde hep konuşulan bir konu olagelmıştır. Özellikle son 30 yılda gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmeye çalışılan düzenlemeler bu konuda çok uzun yıllar sürebilecek çalışmaların da işaretçileridir. 1998 yılında öğretmen yetiştirme alanında YÖK tarafından yapılan yeni düzenlemeler bu halkanın en son zincirlerinden birisi sayılabilir.

Türk eğitim sisteminde öğretmen yetiştirmede sık sık gündeme gelen değişik uygulamalar bu alanda standartlaşma konusundaki zorlukları da beraberinde getirmiştir (Akyüz, 2003). Özellikle 80’li yıllarda yaşanan uygulamalar sisteme katılan öğretmenlerin yeterlikleri konusunda da Millî Eğitim Bakanlığını (MEB) uzun yıllar süren hizmet içi çalışmalarıyla meşgul etmiştir.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun öğretmenlerin nitelikleri ve seçimine ilişkin 45. maddesinde, “*Öğretmen adaylarında genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon bakımından aranacak nitelikler Millî Eğitim Bakanlığınca tespit olunur.*” ifadesi yer almaktadır (MEB, 2002). Millî Eğitim Bakanlığına yüklenen bu sorumluluğun bir gereği olarak Mart 1999’da MEB ve üniversite temsilcilerinden oluşan “Öğretmen Yeterlikleri Komisyonu”na, “eğitme-öğretme yeterlikleri”, “genel kültür bilgi ve becerileri” ve “özel alan bilgi ve becerileri” ana başlıklarından oluşan yeterlikler belirlenmiştir. Bu konuyla ilgili olarak MEB tarafından yayımlanan “Öğretmen Yeterlikleri” başlıklı kitapta (MEB, 2002) bu yeterlikler listesinde, çeşitli kurumların görüşleri doğrultusunda gerekli bulunan bir takım değişikliklerin yapıldığı belirtilmektedir. 12 Temmuz 2002 tarihinde yürürlüğe konulan bu yeterliklerin aşağıdaki amaçlarla kullanılacağı ifade edilmektedir:

- Öğretmen yetiştirme politikalarının belirlenmesi,
- Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimi,
- Öğretmenlerin seçimi,

*Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

- Öğretmenlerin denetlenmesi ve performanslarının değerlendirilmesi,
- Öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri,
- Öğretmenlerin kendilerini geliştirmesi. (MEB, 2002, s. 4)

Bu yeterlikler Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğüne öğretmen yetiştiren fakülte ve yüksek okullara gönderilerek, öğretmenlerin belirtilen yeterliklere sahip olacak şekilde yetiştirilmesi istenmiştir (Mahiroğlu, 2004).

Millî Eğitim Bakanlığınca saptanan öğretmen yeterlikleri “Eğitime-Öğretme Yeterlikleri”, “Genel Kültür Bilgi ve Becerileri” ve “Özel Alan Bilgi ve Becerileri” alt başlıklarından oluşmaktadır (MEB, 2002). Bu yeterlik gruplarından “Eğitime ve Öğretme Yeterlikleri” 14 alt bölüm ve 206 yeterlik maddesinden oluşmaktadır.

Eğitime ve öğretme yeterliklerinin alt bölümleri şunlardır:

1. Öğrenciyi tanıma
2. Öğretimi planlama
3. Materyal geliştirme
4. Öğretim yapma
5. Öğretimi yönetme
6. Başarıyı ölçme ve değerlendirme
7. Rehberlik yapma
8. Temel becerileri geliştirme
9. Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere hizmet etme
10. Yetişkinleri eğitime
11. Ders dışı etkinliklerde bulunma
12. Kendini geliştirme
13. Okulu geliştirme
14. Okul-çevre ilişkilerini geliştirme

Öte yandan öğretmen yeterlikleriyle ilgili olarak “Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü” bünyesinde çalışan komisyonlarca yeni bir “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlik Taslağı” geliştirilmiştir. Bu taslak “Kişisel ve Meslekî Değerler-Meslekî Gelişim”, “Öğrenciyi Tanıma”, “Öğrenme ve Öğretme süreci”, “Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme”, “Okul-Aile ve Toplum İlişkileri” ve “Program ve İçerik Bilgisi” olmak üzere 6 ana yeterlik” bu yeterliklere ilişkin 38 alt yeterlik ve 251 performans göstergesinden oluşmaktadır.

Öğretmen Yeterlikleri ve Meslekî Gelişim

Bu çalışmada öğretmenlerin meslekî gelişimi ve öğretmen yeterlikleriyle bağlantılı olarak meslekî gelişim konusunda neler yapılabilir konusu üzerinde durulacaktır. İyi bir öğretmenle ilgili değerlendirmelere baktığımızda iyi bir öğretmenin “kendisini meslekî ve kişisel açılardan sürekli olarak geliştiren, kendisini geliştirmeye ilgili fırsatları ve olanakları araştıran ve değerlendiren öğretmen” şeklinde bir tanımlama göze çarpar. Rauth ve Bowers (1986) da nitelikli insan gücünde aranan temel özelliklerin, işini iyi yapan, bilgi ile yaşamayı öğrenen, kendisini sürekli geliştiren insan tipi olduğunu belirtmektedir.

Bilgi, beceri, yetenek ve meslekte öğrenmek için gerekli koşullar olarak tanımlanabilen meslekî gelişim kavramı son yıllarda eğitimin geliştirilmesi çalışmalarında en önemli faktör olmuştur (Seferoğlu, 2001a). Öğretmenlik mesleğini geliştirme konusunda yapılan araştırmalar da daha iyi öğretime ve daha iyi okullara sahip olabilmek için meslekî eğitimin bir zorunluluk olduğunu belirtmektedirler (Seferoğlu, 2003). Meslekî açıdan iyi yetişen öğretmenler öğrencileri için olumlu öğrenme koşulları sağlayabilir. Ancak öğretmenler sürekli olarak farklı öğrenci gruplarıyla birlikte olmaktadır. Bu farklılıklar; farklı yaş grupları, farklı düzeyler, farklı konu alanları ve farklı sosyo ekonomik yapı şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Bu durumlar, öğretmenlerin farklı yaklaşım, yöntem ve teknikleri kullanmalarını gerekli kılmaktadır. Ancak öğretmenin birçok farklı soruna çözüm üretecek bir makine olmadığı da göz önünde tutulmalıdır. Bu yüzden de nitelikli öğretmen ve nitelikli öğretim için meslekî gelişim konusunda öğretmenlere sağlanmış sürekli bir desteğin varlığı çok büyük önem taşımaktadır.

Öğretmenlik mesleğinin ülke kalkınmasındaki rolü günümüzde bütün toplumlar tarafından bilinmekte ve bununla ilgili olarak çeşitli düzenlemeler yapılmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin geliştirilmesi alanında yapılan araştırmalar, bu mesleğin gereğince yürütülmesi ve okullardaki eğitimin kalitesinin yükseltilmesi için meslekî gelişimin bir zorunluluk olduğunu göstermektedir (The Holmes Group, 1986). Çünkü “eğer öğretmen meslekte öğreniyorsa, o öğretmenin sunacağı eğitim hizmetinin kalitesi de yüksek olur”. Bu yüzden okullarda verilen eğitimin kalitesini iyileştirmek için öğretmenlere meslekî açıdan kendilerini geliştirme olanakları tanınmalıdır (Seferoğlu, 1999).

Öğretmenlere meslekî gelişim olanakları sağlanmasının gerekliliğine bir başka neden olarak öğretmen eğitimi veren kurumlarda onların yeterince veya uygun bir şekilde yetiştirilmeyişleri gösterilebilir. Öğretmen adayları ihtiyaçları olan meslekî eğitimi tam olarak alamadan mezun olmaktadır. Bu yüzden hizmet içinde meslekî gelişim konusunda bir destek sağlanmalıdır. Türkiye'deki öğretmen profili incelendiğinde hâlen görevde bulunan birçok öğretmenin, öğretmen yetiştiren bir kurumdan mezun olmadıkları görülecektir. Bu durum meslekî eğitim ihtiyacını daha belirgin olarak ortaya koymaktadır. Rosenholtz (1985) öğretmenlerin sınıfta başarılı olabilmeleri için becerilerinin güncelleştirilmesi gerektiğini, yani öğretmenlerin günümüz koşullarında daha etkili olabilmeleri için gerekli becerilere sahip olmalarının sağlanması gerektiğini ileri sürmektedir. Kendilerine profesyonel yardım verilen öğretmenler, birtakım eğitim etkinlikleri sonucunda bilgi ve becerilerini artırabilir ve bunun sonucunda da daha iyi birer öğretmen olabilirler.

Meslekî gelişimin gerekliliğine ilişkin bir başka gerekçe meslekî başarının genellikle daha fazla başarıyı beraberinde getirdiği olabilir (Rosenholtz, 1985). Başarılı deneyimlere sahip öğretmenler kendi yetenek ve becerileriyle ilgili olarak daha fazla kendine güven duygusu geliştirirler. Bunun bir sonucu olarak daha etkili ve verimli olabilmek için kendilerini geliştirme yolunda arayışlar içinde olurlar ve bunun için daha çok çaba gösterirler.

Öğretmenlerin kişisel ve meslekî gelişimleri için Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinden ayrılan payın yetersiz olduğu bilinmektedir. Ancak öte yandan hizmet içi eğitim için daha fazla kaynak ayrılması, sonucun daha iyi olacağına garantisini de vermemektedir (OECD, 1998). Her şeyden önce öğretmenlerin bu etkinliklerin önemine inandırılmaları gerekmektedir.

Hizmet içinde gerçekleştirilen meslekî eğitim programlarıyla ilgili olarak yapılan araştırmalarda, uygulanan programların etkili olabilmesinde, kurum dışından gelen danışmanların yerine kurum içi uzmanların (öğretmenlerin uzmanlığının) ve onların karar verme süreçlerine katılımlarının önemli olduğu gerçeğine ulaşılmıştır. ABD'de federal yönetim tarafından desteklenen ve uygulanan 293 "okul geliştirme programı"nı inceleyen Berman ve McLaughlin (1978) bir meslekî gelişim programının etkili olabilmesinin temelinde öğretmen-

lerin meslekî deneyimlerinden yararlanmış olmasının ve karar alma süreçlerinde onların da rol almalarının sağlanmasının yattığını belirtmektedir.

Başka bir ifadeyle, bir meslekî gelişim programı tasarlanırken alan dışından profesyoneller yerine bizzat öğretmenlerin görüş ve düşüncelerine başvurulmalıdır. Berman ve McLaughlin'in (1978) de vurguladığı gibi alan dışından kişilerin sunduğu yardımlar veya çözüm önerileri çok genel ve bazen de sorunları çözmekten uzak olabilmektedir. Oysa sorunun bizzat içinde olan öğretmenler çözüm önerebilecek en iyi pozisyonadılar. Konuya bu açıdan bakıldığında sorunları bizzat yaşayan öğretmenlerin, en gerçekçi saptamaları yapabilecekleri ve uygulanabilir çözüm önerileri sunabilecekleri söylenebilir. Öte yandan meslekî eğitim programı önemli ölçüde öğretmenin katkısını içeriyorsa, onların programı sahiplenmeleri ve programın verimli olması için daha çok çaba harcamaları da doğal olacaktır.

Eğitimin geliştirilmesinde öğretmenin rolü günümüzde herkes tarafından bilinmektedir. Bir toplumun kalkınması için öncelikle yetişmiş insan gücüne ihtiyaç vardır. Yetişmiş insan gücünü sağlayacak kurumlar ise okullardır. Bir okulun iyi olabilmesi de büyük ölçüde öğretmenler tarafından verilen eğitimin kalitesine bağlıdır. Öğretmenin meslekî açıdan yetişmişlik düzeyi, sunacağı eğitimin kalitesinin önemli bir belirleyicisi olarak düşünülebilir. Öğretmenin iyi olması onun hem hizmet öncesinde iyi yetiştirilmesi hem de hizmet içinde kendisini geliştirecek olanaklardan yararlanmasını sağlamakla olasıdır. Bunun için de öğretmene her yönden destek olunmalıdır ki öğretmen kendisini hem kişisel olarak hem de meslekî açıdan geliştirebilsin (Seferoğlu, 2001b).

Öğretmen yeterlikleriyle ilgili nasıl bir sınıflama yapılırsa yapılsın, bu yeterlikler bir bütün olarak ele alınmalıdır. Çünkü bu yeterlikler birbirlerini tamamlayıcı özellikler içermektedir. Millî Eğitim Bakanlığınca saptanan ve 14 alt bölümden oluşan "Eğitime-Öğretme Yeterlikleri"nde öğretmenlerde bulunması beklenen özelliklere bakıldığında bu durum daha iyi anlaşılabilir:

1. Nitelikli bir öğretmen, sınıfında etkili öğrenmelerin gerçekleşmesi için öğrencilerinin özelliklerine uygun öğrenme yaşantıları sağlamaya çalışır. Ancak öğ-

retmenin öğrencilerinin özelliklerini tanıyabilmesi için de onların gelişim özelliklerini ve bu özelliklerin öğretme-öğrenme süreçlerinde nasıl dikkate alınması gerektiğini biliyor olması gerekir.

2. Etkili bir öğretmen, yalnızca gerekli planları yapmakla kalmaz, aynı zamanda planlamanın gerekliliğine de inanır ve bunun gereklerini yerine getirir.

3. Nitelikli bir öğretmen, iyi hazırlanmış bir öğretim materyalinin öğrenmeye etkisini bilir, farklı düzeylerdeki öğrencilere hitap edebilen, değişik özelliklere sahip materyalleri geliştirebilir ve bunları amacına uygun bir şekilde kullanabilir.

4. Nitelikli bir öğretmen, öğrenmenin nasıl gerçekleştiği, öğrencilerin bilgiyi nasıl edindikleri, becerileri nasıl kazandıkları ve etkili öğrenmelerin gerçekleşmesi için hangi yaklaşım, yöntem ve tekniklerin kullanılması gerektiğini, bu yaklaşım-yöntem ve tekniklerin üstünlükleri ve sınırlılıklarını bilir.

5. Nitelikli bir öğretmen, öğrencilerin etkin bir şekilde öğrenme sürecine katılmalarını ve kendi öğrenmelerinde sorumluluk almalarını sağlar. Bunun gerçekleşmesi için de bireysel ve grup çalışmaları düzenler ve bunun bir gereği olarak öğrencilerin birbirleriyle etkileşim içinde olmalarını sağlar.

6. İyi bir öğretmen öğrencinin, beklenen davranışları ne derece kazandığını, nasıl öğrendiğini ve aksamların olduğu durumlarda ne gibi önlemler alınabileceğini bilir. Değerlendirmenin öğretim sürecinin vazgeçilmez bir parçası olduğunu ve farklı değerlendirme stratejilerini kullanmak gerektiğini bilir.

7. Nitelikli bir öğretmen, öğrencileri güdülemede, öğrenme ve çalışma alışkanlıkları kazandırmada ve meslek seçimine yönelik konularda onlara yardım için gerekli kaynak ve yöntemlerin neler olduğunu bilir.

8. Bütün öğrencilerin temel becerilerinin geliştirilmiş olması onların birey olarak daha etkili olmalarına yardımcı olur. Bunun bilincinde olan nitelikli bir öğretmen de öğrencilerin temel becerilerini geliştirmek için gerekli önlemleri alır.

9. Bir öğretmen, hangi alanda öğrenim görmüş olursa olsun mesleğe atandığında "bedensel, ruhsal ve zihinsel özellikler açısından" değişik özelliklere sahip öğrencilerle karşılaşabilir. Nitelikli bir öğretmen bu tür özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere, onların özelliklerine uygun özel eğitim olanakları ve fırsatları-

nı sunma konusunda gerekli donanıma sahiptir. Bu bağlamda, öğrenmede özel eğitimi gerektiren alanları ve öğrenci özelliklerinin öğrenme ve performanslarını nasıl etkilediğini bilir ve öğretim etkinliklerini buna uygun bir şekilde tasarlar.

10. Okulun, çevrenin her türlü ihtiyacını karşılayan bir toplumsal kurum olduğu gerçeğinden hareketle öğretmenlerin görevlerinin yalnızca örgün eğitimle sınırlı olmadığı söylenebilir. Bu çerçevede, nitelikli bir öğretmen, yetişkinlerin nasıl öğrendiklerini bilir ve onların kişisel ve meslekî gelişimlerini destekleyecek ortamları yaratma konusunda gerekli donanıma sahiptir.

11. Öğretim sürecini daha verimli kılmanın yolunun okul yönetimiyle yakın bir iş birliği içinde bulunmaktan geçtiği gerçeğini her öğretmenin bilmesi gerekir. Etkili bir öğretmen de bunun gereklerini yerine getirir ve ders dışı etkinlikleri planlar, yönetir ve değerlendirir.

12. İyi bir öğretmen, meslekî ve kişisel açılarından kendisini sürekli olarak geliştirir, kendisini geliştirmeye ilgili fırsatları ve olanakları araştırır ve değerlendirir.

13. Öğretmenden okulun işleyişiyle ilgili görüş ve öneriler geliştirmesi, okulun sorunlarına ilgi duyması beklenir. Bu amaçla nitelikli bir öğretmen, eğitim sisteminin ve okul örgütünün yapı ve işleyişini bilir.

14. Öğretme süreçlerinde harcanan çabaların boş gitmemesi için bir öğretmenin öğrencilerin bireysel gelişimleriyle yakından ilgilenmesi gerekir. Bu amaçla nitelikli bir öğretmen; veli ve diğer ilgili kişilerle iş birliği yapmanın önemini bilir.

Bu listeye bakıldığında nitelikli bir öğretmenden beklenenlerin biraz gerçekçi olmadığı düşünülebilir. Öğretmenlerin, farklı ortamlarda ve farklı özelliklere sahip hedef kitlelerine yönelik olarak kullanabilmesi için birçok beceriye sahip olması beklenmektedir. Ancak öğretmenin birçok farklı soruna çözüm üretecek bir robot olmadığı da bilinmektedir. Bu yüzden de öğretmen yeterlikleriyle ilgili olarak zihinlerde soru işaretleri uyanabilmektedir. Öte yandan bir öğretmenin öğretim sürecinde etkili olabilmesi için bu becerilerin varlığı da gereklidir. Bu aşamada "peki öyleyse ne yapılabilir?" sorusunun yanıtı aranmalıdır.

Bu beceriler her öğretilerde aynı düzeyde olmayabilir. Bazı öğretmenler planlama veya materyal geliştirme konusunda daha güçlüyken bazı öğretmenler de

örneğin “ölçme ve değerlendirme” veya “özel eğitim” konusunda kendilerini geliştirmiş olabilirler. Ne yapılabılır sorusunun yanıtı da farklı alanlarda güçlü olan öğretmenlerin sahip oldukları bilgi ve becerileri başkalarıyla paylaşımlarında yatmaktadır.

Bakanlığımızın hizmet içi eğitim konusunda yeterli bir desteği sağlayamadığı bilinmektedir. Aslında bu durum sadece ülkemize özgü bir durum da değildir. Birtakım gelişmiş batılı ülkelerde de hizmet içi eğitim konusunda benzer sıkıntılar yaşanmaktadır. Nitelikli öğretmen ve nitelikli öğretim için meslekî gelişim konusunda öğretmenlere sağlanmış sürekli bir desteğin varlığı çok büyük önem taşımaktadır. Ancak eğer bu sürekli destek merkezî yönetimlerce karşılanamıyorsa alternatif yollar aranmalıdır. Bu yollardan birisi, okul temelli programlar düzenlenerek kurum içinde var olan kaynakların kullanılması olabilir. Yani öğretmenlerin birbirlerini eğitmelerinin sağlanmasıyla bir hayli yol alınabilir.

Öğretmenlerin Başvurabilecekleri Bilgi Kaynakları

Öğretmen niteliklerinin yükseltilmesi konusunda ele alınabilecek bir başka seçenek de bilgisayar temelli teknolojilerin ve iletişim teknolojilerinin kullanılması olabilir. Millî Eğitim Bakanlığının bilişim teknolojileriyle ilgili olarak gerçekleştirdiği çalışmalar ve sunduğu hizmetler, bu hizmetlerden yararlanabilenler için önemli birer kaynak niteliğindedir.

Örneğin Millî Eğitim Bakanlığının (<http://www.meb.gov.tr/>) web sitesi aracılığıyla çok çeşitli kaynaklara ulaşmak mümkündür. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (<http://ttkb.meb.gov.tr/>) “Öğretmenler Portalı” başlıklı site üzerinden (<http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/>) yeni öğretim programlarıyla ilgili bilgiler, plan örnekleri, ders materyalleri vb. çeşitli kaynakları; Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünce hazırlanan “Ders Destek Merkezi” başlıklı bölümde (http://egitek.meb.gov.tr/dersdesmer/DersDestek/dersdestekmerkezi/ana/dds_anasayfa.htm) web tabanlı öğretim materyalleri ve “Eğitim Medyası” başlıklı (<http://egitek.meb.gov.tr/Medya/Dizin1/Vcd.html>) değişik konu alanları ve farklı düzeyler için çeşitli formatlarda eğitim medyası (video kasetler, ses kasetleri, filmler, film şeritleri, VCD gibi) kullanıma sunulmaktadır.

Öte yandan, farklı türdeki bilgi kaynaklarını, değişen kullanıcı gereksinimleri doğrultusunda geliştirmek

ve yeniden düzenleyerek kullanıma sunmak üzere Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (<http://egitek.meb.gov.tr/>) bünyesinde oluşturulan bir birim olan “Bilgiye Erişim Merkezi”nde (<http://bem.meb.gov.tr/>) kitaplar, video kasetleri, filmler, saydamlar, ses kasetleri, CD-DVD-VCD’ler, afişler araştırmacıların hizmetine sunulmuş durumdadır (MEB, 2003). Herhangi bir konuda araştırma yapmak isteyenler bu merkezde video/TV izleyebilmekte; video, disk ve DVD okuyucusu, müzik seti ve bilgisayar kullanabilmektedirler.

Yine il ve ilçe Millî Eğitim Müdürlüklerinin işlevlerinin bilgi teknolojileri desteğiyle yürütülmesi amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemi (MEBBİS) (<http://www.meb.gov.tr/mebedevlet/mebsis.htm>) projesinin bir alt sistemi olarak oluşturulan ve İLSİS (<http://ilsis.meb.gov.tr/>) olarak adlandırılan yönetim bilgi sistemi projesi “internet hizmetleri, intranet hizmetleri, teknik destek ve bakım hizmetleri, elektronik posta hizmetleri, İLSİS uygulama yazılımları, karar destek çalışmaları, eğitim çalışmaları, web tabanlı uygulamalar, merkezî veri tabanı oluşturma çalışmaları” gibi çalışma alanlarında hizmet sunmaktadır.

Bunların yanında ayrıca yüzlerce bireysel ve kurumsal web siteleri aracılığıyla sunulan kaynaklar öğretmenlere, “plan hazırlama” ve “materyal geliştirme” gibi onlarca değişik konuda yardımcı ve yol gösterici olmaktadır. Bütün bu kaynaklardan yararlanmak ve/veya bu kaynak havuzuna kendi deneyimlerini paylaşarak katkıda bulunmak büyük ölçüde bireylerin kendi sorumluluğudur.

Öğretmen yeterlikleri konusunda özellikle batılı ülkelerdeki alan (literatür) incelendiğinde teknoloji yeterliklerinin öğretmen yeterliklerinin ayrılmaz bir parçası olduğu göze çarpmaktadır. Ülkemizde yapılan araştırmalarda da öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının, teknoloji okur yazarı olmayı bir öğretmenin önemli bir niteliği olarak gördükleri anlaşılmaktadır (Seferoğlu, 2004).

Öğretmenler, meslekî açıdan yeterli olmadıklarını düşündükleri alanlarda, elektronik ortamlardan yararlanarak ve elektronik kaynakları kullanarak kendilerini geliştirebilirler. Hızla değişen ve gelişen dünyamızda, bu durum, yalnızca öğretmenler için değil, bir toplumdaki bütün bireyler için kendilerini geliştirme açısından önemli ve gereklidir. Ancak günümüzde öğret-

menlerin büyük bir bölümünün teknoloji okuryazarlığı konusunda bir eksiklik yaşadığı da bilinmektedir. Teknoloji okuryazarlığının günümüzde ne kadar önemli olduğu düşünüldüğünde bu konuda deneyimli adayların sisteme girdiklerinde çevrelerine getirecekleri katkılar da daha iyi anlaşılır.

Teknolojinin öğrenme-öğretme süreçlerindeki potansiyeli bütün eğitimciler tarafından bilinmekte ve gücü kabul edilmektedir. Ancak bu potansiyel onların günlük meslekî ve kişisel yaşamlarını çok az değiştirmektedir. Eğitimcilerin teknoloji yeterlikleri onların sunacakları hizmeti doğrudan etkileyeceği için eğitim etkinliklerini geliştirme çabalarında teknolojinin etkili bir şekilde kullanımının sağlanmasının çok önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Bu nedenle öncelikle öğretmenlerin teknoloji okuryazarı olmaları yolunda çaba harcanmalı ve bu çabaların boşa gitmemesi için yani kazandırılan becerilerin kullanılmayarak unutulmaması için bu becerileri kullanabilecekleri ortamların da sunulması gereklidir. Aksi hâlde hem boşa zaman ve emek harcanmış olunacak hem de kazandıkları becerileri kullanamayan bir kitle yaratılarak onların "nasıl olsa bir işe yaramayacak" düşüncesiyle kendilerini edilgen bir duruma sokmalarına yol açılabilecektir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, Y. (2003). Eğitim Tarihimizde Günümüze Kadar Öğretmen Yetiştirilmesi ve Sağlanması İlkeleri, Uygulamaları (sayfa: 48-66). **Eğitimde Yansımalar: VII Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu**. Ankara: Tekişik Yayıncılık.
- Berman, P. ve McLaughlin, M. W. (1978). **Federal Programs Supporting Educational Change, Vol. VIII: Implementing and Sustaining Innovations**. Santa Monica, CA: Rand.
- Mahiroğlu, A. (2004). **Öğretmen Yeterlilikleri Bakımından Eğitim Fakültelerinin Öğrencilerini Yetiştirme Düzeyleri**. XII. Eğitim Bilimleri Kongresi: Bildiriler (Cilt-I), s. 435-465. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2003). **Millî Eğitim Bakanlığı, Bilgiye Erişim Merkezi: Tanıtım**. Web: <http://bem.meb.gov.tr/turkce/tanitim.html> (Erişim tarihi: Ocak 2003).
- Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi

Genel Müdürlüğü (2002). **Öğretmen Yeterlilikleri**. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.

OECD (1998). **Staying Ahead: In-service Training and Teacher Professional Development**. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.

Okçabol, R. (2000). **Eğitim Fakültelerinin Derdi Belli YÖK'ün Derdi Ne?** Ankara: Eğitim Sen Yayınları.

Özyar, A. (2003). **Millî Eğitim Bakanlığı'nın Öğretmen Yetiştirme Politikaları**. <Web:http://oyegm.meb.gov.tr/ortasayfa/gn_md_sunu.htm.> (Erişim tarihi: 23 Temmuz 2003).

Rauth, M., & Bowers, G. R. (1986). Reactions to induction articles. **Journal of Teacher Education**, 37 (1), 38-41.

Rosenholtz, S. J. (1985). Political Myth About Education Reform: Lessons From Research on Teaching, **Phi Delta Kappan**, 66, (5), s. 349-355.

Seferoğlu, S. S. (2004). "Öğretmen Adaylarının Öğretmen Yeterlilikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri", **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 26, s. 131-140.

Seferoğlu, S. S. (2003). Öğretmenlerin hizmet içi eğitiminde yeni yaklaşımlar, **Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumu, Eğitimde Yansımalar: VII**, s. 149-167.

Seferoğlu, S. S. (2001a). Elementary school teachers perceptions of professional development (Sınıf Öğretmenlerinin Meslekî Gelişimle İlgili Algıları), **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 20, s. 117-125.

Seferoğlu, S. S. (2001b). Sınıf Öğretmenlerinin Kendi Meslekî Gelişimleriyle İlgili Görüşleri, Beklentileri ve Önerileri, **Millî Eğitim Dergisi**, Ocak-Şubat-Mart 2001, (149), s. 12-18.

Seferoğlu, S. S. (1999). Hizmet İçinde Meslekî Gelişim ve Uzaktan Eğitim Teknolojilerinin Kullanılması. **Birinci Uzaktan Eğitim Sempozyumu** Bildiriler Kitabı, sayfa 103-111. Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Eğitim ve Doktrin Komutanlığı. Balgat-Ankara, Aralık 1999.

The Holmes Group (1996). **Tomorrow's Teachers: A Report of the Holmes Group**. East Lansing, MI: The Holmes Group.

Türkoğlu, A. (1991). Öğretmen Yetiştirmede Amaçlar. **Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi**, 1 (5), 105-111.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) (1998). **Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi**. Ankara: YÖK Başkanlığı.